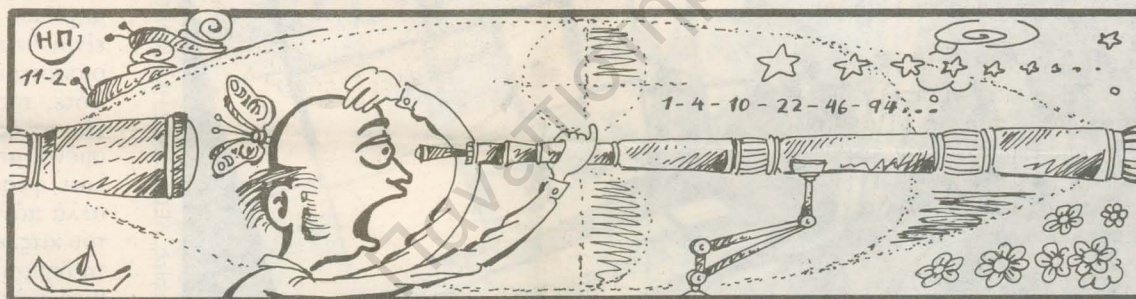

Βιβλίο

Γράφει ο ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ

Το καλειδοσκοπιο του σύμπαντος

■ Δημήτρης Καλοκύρης: Ποικίλη Ιστορία, «Υψίλον», σελ. 202

ΡΕΣΙΤΑΛ επινοητικότητα δίνει ο Δημήτρης Καλοκύρης στα κείμενα που συνθέτουν την «Ποικίλη Ιστορία», και που αποτελούν πραγματικά, την Ιστορία, δηλαδή τις μεταμορφώσεις μιας ατέλειωτης ποικιλίας προσώπων, γεγονότων και βιβλίων, φανταστικών και μη, που περιπλέκονται στο διηνεκές. Το έργο αυτό είναι ένα καλειδοσκόπιο μέσα στο οποίο το σύμπαν αλλοιώνεται διαρκώς και μετατρέπεται σε μυθολογία που διατηρεί πειστικά το ύψος της πραγματικότητας. Μέθοδος (και στόχος) αυτής της αλλοίωσης είναι η παρωδία. Θερμοκρασία της η κομψότητα. Αποτέλεσμα η ευφορία που νιώθει ένα παιδί ξεφυλλίζοντας, στο όνειρό του, μια εγκυκλοπαίδεια με τρισδιάστατες φωτογραφίες.

Εννοείται ότι μια τέτοια απόπειρα εμψυχώνεται από την ανάμνηση των ψευτο-δοκιμίων του Μπόρχες, ίσως ακόμη και των μικρών ιστοριών του Σβομπ. Ο Μπόρχες είναι, φαντάζομαι, η έμμομη ιδέα του Καλοκύρη - το κλίμα των «Ficciones» θα πρέπει να του ενέπνευσε μια ακαταμάχητη έλξη για το μυστήριο του να ονειρεύεσαι ένα βιβλίο που αντανάκλαται σ' ένα άλλο και αυτό σ' ένα τρίτο, επ' άπειρο. Βιβλία που καταναλώνει η φωτιά για να μείνει ένας μόνο στίχος, λαβύρινθοι συμπλώσεων των οποίων η απώτερη συνέπεια αποκαλύπτεται τυχαία από μια διαφορούμενη υποσημείωση: ο κόσμος είναι ένα

αίνιγμα που η λύση του είναι ένα άλλο αίνιγμα.

Γι' αυτή την ιδιόμορφη, αλλά κατ' εξοχήν απολαυστική, εργολαβία απαιτούνται οι κατάλληλες λογοτεχνικές αρετές και προδιαθέσεις, συνδυασμός παραδοξότητας και ευρυμάθειας, μίμηση ενός ορισμένου αποφθεγματικού και σιβυλικού τόνου, αστραπές ειρωνείας, και τελικά η προσπάθεια ν' αναδυθεί ένα πρόσωπο απ' το ημίφως, να αποκτήσει για ένα δευτερόλεπτο σάρκα και οστά και ύστερα να επιστρέψει στη λήθη: η λογοτεχνία είναι εδώ, απλώς, μια λανθασμένη γνώση που συστρέφεται, μεταμφιέζεται και, τελικά, εμφανίζεται με την πειθώ των φιλοσοφικών δοκιμίων, με σκοπό να θρυμματιστεί στη συνέχεια αυτή η πειθώ που ηχεί σαν κρύσταλλο και να γίνει σκόνη. Μόνη αλήθεια είναι το χιούμορ.

Η παρωδία έτρεφε ανέκαθεν

μια προτίμηση για τις παραβολές και τις αλληγορίες. Πιθανότατα, ο κατηχητικός χαρακτήρας αυτών των ειδών, να εμπνέει μια διάθεση για λογοτεχνική ανατίναξη του νοήματος δίχως θύματα. Είναι φανερό ότι ο Μπόρχες κληρονόμησε την αγάπη για τους σύντομους μύθους από τον Κάφκα, ο οποίος διασκέδαζε με το να συμπυκνώνει τα παράδοξα σε αφορισμούς. Ο Μπόρχες πρόσθεσε μια νότα ευθυμίας σ' όλα αυτά. Η «Ποικίλη Ιστορία» συνεχίζει την παράδοση προς αυτή την κατεύθυνση.

Σ' αυτό εδώ το βιβλίο υπάρχουν επιπλέον εκλάμψεις ποιησης, όπως στο θαυμάσιο «Μετατρόν», που υποχρεώνουν την παρωδία να υποχωρεί για χάρη μιας συγκίνησης σχεδόν ανεξέλεγκτης. Επομένως θα 'ταν λάθος να πιστέψουμε, με μια πρώτη ματιά, ότι «Ποικίλη Ιστορία» είναι έργο της λατινοαμε-

ρικάνικης λογοτεχνίας μεταφρασμένο στα ελληνικά. Παραμένει γεγονός ότι πρόκειται για κάτι καινούργιο: σπάνια βλέπεις είδη τόσο απόλυτα αντίθετης ιδιοσυγκρασίας όσο το εγκυκλοπαιδικό λήμμα και το πεζό ποίημα να αναμιγνύονται επιδέξια (και αυθόρμητα, κατά κάποιον τρόπο).

Τι μας λέει τελικά αυτό το βιβλίο; Μας λέει ότι ο κόσμος είναι ένα μυστήριο με ένα εκατομμύριο πλοκάμια: τα πιο ετερόκλητα στοιχεία της ιστορίας του πολιτισμού διασταυρώνονται χάρη σ' ένα ξαφνικό τρικύμισμα της επιθυμίας να συμπεριλάβεις το σύνολο της γνώσης σ' ένα και μοναδικό βιβλίο, σαν να λέμε να συμπεριλάβεις τον κόσμο σ' ένα βιβλίο που δεν υπάρχει: το κείμενο του Καλοκύρη, όπως και οι «Ficciones», είναι ένα προσχέδιο αυτού του βιβλίου, η κωμική χειρονομία που μετροτρέπει το Νόημα σε απο-

δελτίωση: το Βιβλίο είναι αλληγορία του Κόσμου, ο Κόσμος είναι αλληγορία του Βιβλίου.

Κατά προέκταση, η λογοτεχνία δεν είναι παρά μια ονειρική χρήση της γνώσης, επομένως η γνώση θα μπορούσε κάλλιστα να αφορά μια πραγματικότητα επινοημένη. Η διεύδυση του αληθινού μέσα στο ψεύτικο και αντίστροφα, παράγει ένα έργο τέχνης ταυτόχρονα αστείο και απειλητικό: κανείς δεν ξέρει πού θα οδηγήσει η σιωπηρή διάδοση τέτοιων λογοτεχνικών συνηθειών, κι αν θα 'ρθει μια μέρα που θα αμφιβάλλουμε για οτιδήποτε διαβάζουμε; Μήπως ένα βιογραφικό λεξικό είναι ένα μυθιστόρημα δίχως ήρωες; Ποιος θα πάρει την ευθύνη να διαβεβαιώσει ότι οι χρονολογίες είναι πραγματικές; Και μήπως ένα σχολικό βιβλίο χημείας είναι ένα ιδιοφυές αστείο;

Ετσι κι αλλιώς δεν έχει σημασία. Πιστεύουμε ότι υπάρχουν άτομα υδρογόνου γιατί έτσι μας είπαν. (Ποιοι άραγε; Το ερώτημα είναι κεραικό). Γιατί να μην πιστέψουμε και στην ύπαρξη της Δεκάτης Συμφωνίας του Μπετόβεν που το χειρόγραφο της εξαφανίστηκε; Και είναι σωστό να δεχτούμε ότι το βιβλίο του Καλοκύρη γράφτηκε πράγματι, απλώς και μόνο επειδή εγώ αναφέρομαι σ' αυτό; Ο Καλοκύρης ερευνά τις πιθανότητες ευσυνειδησία. Γλιτώνοντας από την πυρά, η βιβλιοθήκη καταλήγει στην παραφροσύνη και, τελικά, συνοψίζεται σ' ένα ποίημα.